

Persoonlijkheid als meetobject

Een STS analyse van de Hiërarchische Persoonlijkheidsvragenlijst voor Kinderen (HiPIC)

Gerlof Kok

G.kok.8@student.rug.nl

S6162347

Masterthesis Orthopedagogiek (PAMA5166)

Master Orthopedagogiek

Faculteit GMW, Rijksuniversiteit Groningen

Versie 1

1^e beoordelaar: Lourens van Haaften

2^e beoordelaar: Alexander Minnaert

Inleverdatum: 29-05-2025

Aantal woorden: 10.999

Abstract

This thesis examines how the Hierarchical Personality Inventory for Children (HiPIC) functions as a socio-technical instrument in which sociotechnical imaginaries, onto-epistemological assumptions and normative expectations converge. The aim is to examine how the test contributes to shaping ways of conceptualizing and managing children's personalities. The central research question is: *How does the HiPIC function as a socio-technical instrument in which sociotechnical imaginaries, onto-epistemological assumptions, and normative expectations come together, and how do these shape how children's personalities are conceptualized, classified and managed in Dutch practice?* From a Science and Technology Studies perspective, a qualitative analysis was conducted using document analysis, discourse analysis and object analysis. The analysis shows that the HiPIC is embedded within a sociotechnical imaginary in which it is considered both possible and desirable to measure and manage children's personalities from an early age to optimize their functioning. The test makes personality visible through standardized categories and presents its outcomes as objective truths. At the same time, the HiPIC implicitly conveys normative ideas about the desired and deviant personality of a child. This influences how children are interpreted, evaluated and steered. As a result, the test narrows the perspective on children and their behaviour: the focus is on individual traits, while contextual factors remain underexposed. The results must therefore be seen as one way to interpret children and their behaviour. Users must be aware that multiple perspectives exist. Critical reflection on the use of test instruments – and their results – in care and education is therefore necessary.

Samenvatting

In deze thesis wordt onderzocht hoe de Hiërarchische Persoonlijkheidsvragenlijst voor Kinderen (HiPIC) functioneert als sociaal-technisch instrument waarin sociotechnische verbeeldingen, onto-epistemologische uitgangspunten en normatieve verwachtingen samenkomen. Het doel is te onderzoeken hoe de test bijdraagt aan het begrijpen en omgaan met kinderlijke persoonlijkheid. De onderzoeksvraag is: *Hoe functioneert de HiPIC als sociaal-technologisch instrument waarin sociotechnische verbeeldingen, onto-epistemologische uitgangspunten en normatieve verwachtingen samenkomen, en hoe geven deze vorm aan de manier waarop kinderlijke persoonlijkheid in de Nederlandse praktijk wordt geconceptualiseerd, geclassificeerd en gestuurd?* Vanuit het perspectief van Science and Technology Studies is er een kwalitatieve analyse uitgevoerd, door middel van documentanalyse, discoursanalyse en objectanalyse. Uit de analyse blijkt dat de HiPIC deel uitmaakt van een sociotechnische verbeelding waarin het mogelijk en wenselijk wordt geacht om kinderen op jonge leeftijd te meten en bij te sturen, met het oog op optimaal functioneren. De test maakt persoonlijkheid zichtbaar via gestandaardiseerde categorieën en presenteert de uitkomsten als objectieve waarheden. Tegelijkertijd draagt de HiPIC impliciet normatieve ideeën uit over de gewenste en afwijkende persoonlijkheid van een kind. Dit beïnvloedt hoe kinderen worden geïnterpreteerd, beoordeeld en bijgestuurd. De test vernauwt daarmee de blik op kinderen en hun gedrag: de focus ligt op individuele kenmerken, terwijl contextuele factoren onderbelicht blijven. De resultaten moeten dan ook worden opgevat als één manier om kinderen en hun gedrag te duiden. Gebruikers dienen zich er bewust van te zijn dat er meerdere perspectieven bestaan. Een kritische reflectie op het gebruik van testinstrumenten – en hun uitkomsten – in zorg en onderwijs is daarmee noodzakelijk.

Inhoudsopgave

Abstract.....	1
Samenvatting	2
Inleiding.....	4
Aanleiding	4
Probleemstelling	4
Theoretisch kader	5
Onderzoeksvragen en methode.....	7
Maatschappelijke relevantie	8
Methode	9
Onderzoeksopzet	9
Casestudy.....	9
Werkwijze.....	10
Analyse	11
De HiPIC als drager van sociotechnische verbeeldingen.....	13
Presumpties en onto-epistemologie van de HiPIC	19
Normaliserende en normatieve effecten.....	25
Conclusie	31
Discussie.....	34
Literatuurlijst	36

Inleiding

Aanleiding

Historisch onderzoek toont aan dat het gebruik van meetinstrumenten in de Nederlandse orthopedagogische praktijk zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld tot een gangbare manier om gedrag van kinderen te classificeren, begrijpen en begeleiden (Bakker et al., 2023). Onder druk van maatschappelijke en beleidsmatige ontwikkelingen, zoals decentralisatie en bureaucratisering, is de roep om evidence-based of evidence-informed te werken steeds sterker geworden (Lauteslager, 2009; Denktank Transformatie Jeugdstelsel & Nederlands Jeugdinstituut [NJI], 2014; Gorissen, 2017). Psychologische meetinstrumenten worden binnen deze context voorgesteld als hulpmiddelen die betrouwbare informatie genereren waarop beslissingen in opvoeding, zorg en onderwijs kunnen worden gebaseerd. Binnen het groeiende aanbod van deze instrumenten (Evers et al., 2010) nemen ook persoonlijkheidstests voor kinderen een plaats in. Deze tests zijn gericht op het meten van persoonlijkheidskenmerken, met als doel inzicht te krijgen in hoe kinderen denken en handelen (Kaplan & Sacuzzo, 2017). Een voorbeeld van een persoonlijkheidstest is de Hiërarchische Persoonlijkheidsvragenlijst voor Kinderen (HiPIC). De HiPIC, ontwikkeld door Mervielde en De Fruyt (1999) en in Nederland uitgegeven door Hogrefe, is een instrument om de persoonlijkheid van kinderen tussen de zes en dertien jaar oud te meten. De test pretendeert een breed spectrum aan persoonlijkheidstrekken te meten (Mervielde et al., 2009, p. 41) en de testresultaten zijn bruikbaar bij diagnostiek, behandeling en begeleiding (Hogrefe, z.d.).

Probleemstelling

Psychologische meetinstrumenten worden vaak beoordeeld op hun psychometrische kwaliteiten. Zo beoordeelde de COTAN (2010) de HiPIC positief op onder meer de betrouwbaarheid en begripsvaliditeit, maar uitte het ook kritiek op de normering en criteriumvaliditeit. De gebruikte normgroep is niet representatief voor de Nederlandse populatie en er ontbreekt bewijs dat de test gedrag kan voorspellen (COTAN, 2010). Hoewel er doorgaans wel aandacht is voor de psychometrische eigenschappen van de test, is er weinig aandacht voor de bredere maatschappelijke implicaties die zulke instrumenten met zich mee kunnen brengen, zoals het vormgeven van ideeën over normaliteit en afwijking. Daarom wordt in deze thesis onderzocht hoe de HiPIC als sociaal-technologisch instrument invloed uitoefent op hoe kinderlijke persoonlijkheid wordt begrepen, genormeerd en gebruikt als uitgangspunt voor handelen in de orthopedagogische praktijk.

Theoretisch kader

Om dit te onderzoeken wordt gebruik gemaakt van de inzichten uit het veld van *Science and Technology Studies* (STS). STS-wetenschappers benaderen technologie niet als een objectief en neutraal middel, maar als een sociaal-technologische praktijk die actief bijdraagt aan het tot stand brengen van kennis en sociale orde (Latour, 1987; Jasanoff, 2004; Sismondo, 2010). Een belangrijk uitgangspunt binnen STS is dat wetenschap en sociaal leven worden gecoproduceerd (Jasanoff & Kim, 2015). Dit betekent dat wetenschappelijke kennis en technologische artefacten mede gevormd worden door culturele, politieke en sociale factoren. Tegelijkertijd dragen technologische ontwikkelingen bij aan het vormgeven van maatschappelijke structuren en opvattingen. Kennis en technologie zijn dus zowel producten van sociale processen als bepalend voor hoe samenlevingen functioneren. De samenleving kan niet functioneren zonder kennis, net zoals kennis niet kan bestaan zonder de samenleving (Jasanoff, 2004).

Toegepast op de HiPIC betekent dit dat de test niet neutraal is, maar een sociaal-technologisch instrument dat ingebed is in bredere maatschappelijke en culturele structuren. De manier waarop de HiPIC gedrag classificeert, structureert en vertaalt naar persoonlijkheidsdimensies, is gebaseerd op specifieke opvattingen over persoonlijkheid: wat het is, hoe het zich uit, hoe het zich ontwikkelt en hoe deze geobjectiveerd en gemeten kan worden. Zulke opvattingen zijn niet universeel of tijdloos, maar onderdeel van bredere maatschappelijke denkbeelden. Dit laat zien dat wetenschap, technologie en de samenleving met elkaar verweven zijn en elkaar wederzijds beïnvloeden. STS biedt een kader om deze complexe wisselwerking tussen wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen en de samenleving te bestuderen (Evans et al., z.d.).

De HiPIC wordt in dit onderzoek niet alleen benaderd vanuit het idee dat het een hulpmiddel is, maar ook als drager van bepaalde verbeeldingen en ideeën over hoe de samenleving eruit zou moeten zien. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van het concept ‘sociotechnische verbeeldingen’. Jasanoff (2015) definieert dit als collectieve, institutioneel verankerde en publiek gedeelde voorstellingen van een gewenste toekomst, waarin wetenschap en technologie worden ingezet om maatschappelijke doelen te realiseren. Deze verbeeldingen laten niet alleen zien hoe een samenleving over de toekomst denkt, maar ook hoe wetenschap en technologie, zoals de HiPIC, worden gezien als middelen om deze toekomst vorm te geven (Jasanoff & Kim, 2015). Zulke verbeeldingen komen tot uiting in beleid en publieke debatten, en worden ingebed in de manier waarop technologieën worden

ontworpen en gebruikt. Daarmee hebben ze invloed op de richting waarin de maatschappij zich ontwikkelt (Jasanoff & Kim, 2015).

In deze thesis wordt onderzocht welke sociotechnische verbeeldingen in en rondom de HiPIC tot uiting komen, en hoe deze test bijdraagt aan het reproduceren van ideeën over kinderen, opvoeding en ontwikkeling. Door de HiPIC als test, en als drager van een bepaald toekomstbeeld te benaderen, wordt zichtbaar hoe deze technologie bijdraagt aan het vormgeven van ideeën over kinderen, opvoeding en normaliteit.

Daarnaast onderzoekt deze thesis op welke specifieke onto-epistemologische aannames over persoonlijkheid de HiPIC is gebaseerd. De term onto-epistemologisch verwijst naar de samenhang tussen ontologie, de leer van het ‘zijn’, die zich richt op wat er bestaat, en epistemologie, de leer van kennis, die zich bezighoudt met hoe we kennis kunnen verkrijgen (Scheepers et al., 2021, p. 91). De test operationaliseert persoonlijkheid als meetbaar via gestandaardiseerde vragenlijsten. Deze werkwijze roept vragen op over de onderliggende aannames: wat wordt er verstaan onder persoonlijkheid, en hoe kan die gekend en gemeten worden?

Tot slot richt deze thesis zich op de mogelijke normatieve implicaties van de HiPIC. Psychologische tests zoals de HiPIC kunnen impliciet een ideaalbeeld van het kind naar voren schuiven – bijvoorbeeld het idee dat een ‘succesvol’ kind zelfstandig, stressbestendig en sociaal vaardig moet zijn – terwijl andere eigenschappen, zoals verlegenheid of opstandigheid, juist als afwijkend worden geclassificeerd en daarmee aanleiding vormen voor zorg of interventie. Deze normatieve werking is vaak niet expliciet zichtbaar, maar werkt subtiel door in de manier waarop gedrag wordt geclassificeerd en waarop beslissingen over ondersteuning worden genomen. Volgens Turmel (2008, in Bakker, 2015) weerspiegelt het psychologisch testen van kinderen een maatschappelijke tendens tot normalisering, waarbij kinderen worden geclassificeerd als ‘normaal’ of ‘abnormaal’. Door haar wetenschappelijke status krijgt de HiPIC autoriteit over hoe kinderen worden gepositioneerd in systemen als zorg en onderwijs. Dit roept vragen op over hoe de test bijdraagt aan het vormgeven van normen en ideaalbeelden: welke impliciete opvattingen over ‘normaal’ en ‘afwijkend’ gedrag liggen besloten in de test? Wat wordt verondersteld als wenselijke ontwikkeling? En op welke manier beïnvloedt dit de manier waarop kinderen worden geïnterpreteerd, beoordeeld en begeleid?

Onderzoeksvragen en methode

Het doel van dit onderzoek is niet om de interne logica of psychometrische kwaliteit van de HiPIC te evalueren, maar om te analyseren hoe de test functioneert als sociaal-technologisch instrument binnen de orthopedagogische praktijk, en op welke manier de test invloed uitoefent op hoe kinderlijke persoonlijkheid wordt begrepen, geclassificeerd en gebruikt als uitgangspunt voor (professioneel) handelen.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

- Hoe functioneert de HiPIC als sociaal-technologisch instrument waarin sociotechnische verbeeldingen, onto-epistemologische uitgangspunten en normatieve verwachtingen samenkomen, en hoe geven deze vorm aan de manier waarop kinderlijke persoonlijkheid in de Nederlandse praktijk wordt geconceptualiseerd, geclassificeerd en gestuurd?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden, zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- Wat zijn de impliciete en expliciete toekomstbeelden die vormgeven aan de conceptualisering van persoonlijkheidstests zoals de HiPIC, en welke maatschappelijke idealen over kind-zijn, opvoeding en ontwikkeling komen hierin tot uiting?
- Welke opvattingen over kennis, meetbaarheid en objectiviteit liggen ten grondslag aan de wijze waarop persoonlijkheid in de HiPIC wordt gedefinieerd en geoperationaliseerd?
- Welke impliciete normen over ontwikkeling, succes en afwijking worden via de HiPIC gereproduceerd?

Deze thesis is opgezet als een kwalitatieve casestudy, en maakt gebruik van documentanalyse, objectanalyse en discoursanalyse. Het bronnencorpus bestaat uit verschillende documenten die verbonden zijn aan de HiPIC. Het omvat testmateriaal zoals de handleiding, vragenboekjes en scoreformulieren, een wetenschappelijke publicatie over de HiPIC, en materiaal van de uitgever. De analyse richt zich op taalgebruik, classificatiestructuren en onderzoekt hoe de test wordt gepresenteerd en welke onderliggende aannames, normen en maatschappelijke verwachtingen daarin doorschemeren. Op die manier wordt zichtbaar welke opvattingen over kinderlijke persoonlijkheid, ontwikkeling en normaliteit ten grondslag liggen aan de HiPIC, en hoe de test deze opvattingen reproduceert.

Maatschappelijke relevantie

De inzet van persoonlijkheidstests bij kinderen roept urgente vragen op over normaliteit, classificatie en sturing. Binnen het Nederlandse jeugdbeleid worden pedagogische idealen steeds vaker beïnvloed door technologische mogelijkheden, waarbij wetenschappelijke instrumenten zoals persoonlijkheidstests richting geven aan de ondersteuning van kinderen (Van Rooijen & Bartelink, 2010). Hoewel testinstrumenten die gebruikt worden in de orthopedagogische praktijk vaak goed zijn in het differentiëren van kinderen, helpen ze niet bij het kiezen van een interventie. En als er wel aanbevelingen worden gedaan voor interventie, ontbreekt vaak het bewijs voor effectiviteit van de interventie (Van Houten-van Den Bosch et al., 2008). Testinstrumenten representeren niet alleen de ‘werkelijkheid’, maar dragen ook bij aan de constructie ervan (Hacking, 2006). Door bepaalde gedragingen en eigenschappen onder te brengen in classificaties, definiëren ze wat als ‘persoonlijkheid’ geldt, en wat als normaal en afwijkend in die persoonlijkheid wordt beschouwd. Dit beïnvloedt de manier waarop persoonlijkheid door mensen wordt gezien en geïnterpreteerd. Desondanks is er binnen de orthopedagogiek relatief weinig aandacht voor de maatschappelijke verbeeldingen en kennispraktijken die dergelijke instrumenten mogelijk maken – en voor de manier waarop deze tests kinderen tot object van zorg, interventie en verbetering maken. Deze thesis sluit aan bij breder onderzoek binnen het veld van STS naar de rol van classificaties en meetinstrumenten in het creëren van sociale werkelijkheden (Hacking, 2006).

In het volgende hoofdstuk wordt de methodologie van het onderzoek toegelicht. Vervolgens worden in drie afzonderlijke hoofdstukken de deelvragen uitgewerkt, waarna er een conclusie en discussie volgen.

Methode

Onderzoeksopzet

Om de sociotechnische verbeelding en de onderliggende onto-epistemologische uitgangspunten van de test te onderzoeken, is gebruik gemaakt van een benadering geïnspireerd door STS. In STS worden methoden niet gezien als vaststaande kaders die de realiteit beschrijven, maar als dynamische processen die mede vormgeven aan de werkelijkheid. STS is meer een benadering dan een vaststaande onderzoeksmethode, daarom wordt er een flexibele en iteratieve aanpak gehanteerd die aansluit bij de onderzoeksvragen (Law, 2004). Onderzoeksubjecten worden in deze benadering niet als eendimensionaal beschouwd, maar als entiteiten die verschillende betekenissen aan kunnen nemen, afhankelijk van de theoretische kaders, het gebruik en de doelgroep. Door deze objecten als multidimensionale entiteiten te benaderen, ontstaat er ruimte voor diverse interpretaties en inzichten, in plaats van één enkele allesomvattende verklaring (Wagenknecht et al., 2023).

Deze thesis is in lijn met eerdere initiatieven om instrumenten te onderzoeken vanuit het perspectief van de Actor-Network Theory (ANT) – een benadering sterk verwant aan STS. Binnen ANT worden technologieën als testen gezien als knooppunt in een netwerk van mensen, betekenissen en praktijken (Oosterhoff et al., 2021).

Er wordt onderzocht hoe de test functioneert als sociaal-technisch instrument en welke bredere maatschappelijke implicaties dit met zich meebrengt. De analyse richt zich op hoe de test, via het taalgebruik, classificatiestructuren en toepassing bijdraagt aan het vormgeven van ideeën over persoonlijkheid, en hoe dit doorwerkt in de manier waarop kinderlijke persoonlijkheid wordt geïnterpreteerd en behandeld in de orthopedagogische praktijk.

Casestudy

Voor dit onderzoek is gekozen voor een casestudy van de Hiërarchische Persoonlijkheidsvragenlijst voor Kinderen (HiPIC). Hoewel er meerdere persoonlijkheidstests voor kinderen bestaan, is het vanwege beperkingen in tijd en middelen niet haalbaar om meerdere tests in detail te analyseren. Door de focus te leggen op één test, wordt het mogelijk om een gedetailleerde analyse uit te voeren, waarmee concrete inzichten kunnen worden verkregen (Law, 2004, Yin, 2018). De keuze voor de HiPIC kwam voort uit een verkenning van beschikbare testen op de website van uitgeverij Hogrefe. De HiPIC trok de aandacht vanwege de pretentie om kinderlijke persoonlijkheid te meten. Dit riep vragen op over de aannames waarop de meting is gebaseerd, en hoe persoonlijkheid kan worden gemeten. Het

doel van dit onderzoek is niet om uitspraken te doen over persoonlijkheidstests in het algemeen of om de HiPIC als representatief te beschouwen voor de Nederlandse praktijk. Elke test heeft immers een eigen geschiedenis, context en gebruik. Tegelijkertijd biedt de analyse wel de mogelijkheid om inzichten te verkrijgen die breder toepasbaar zijn, bijvoorbeeld over hoe classificatie en normering een rol spelen bij het meten en begrijpen van kinderen.

Bronnenselectie

Voor dit onderzoek is een gevarieerd bronnencorpus geanalyseerd, bestaande uit testmateriaal, wetenschappelijke literatuur en materiaal van de uitgever. Allereerst is de HiPIC geanalyseerd. De testmaterialen, bestaande uit vragenboekjes, zelfscorende antwoordformulieren, profielformulieren, en de handleiding, zijn verkregen bij de testotheek van de Rijksuniversiteit Groningen. Deze documenten gaven inzicht in de opbouw, inhoud en toepassing van de test. Daarnaast is een wetenschappelijke publicatie over de ontwikkeling van de HiPIC geanalyseerd (Mervielde & De Fruyt, 1999). Deze bron gaf context bij de theoretische onderbouwing en ontwikkeling van de test. De literatuur over de HiPIC bleek echter zeer beperkt, buiten deze publicatie was er geen aanvullende relevante wetenschappelijke literatuur beschikbaar. Verder is de website van de uitgever Hogrefe (z.d.) geanalyseerd om inzicht te krijgen in hoe de test wordt gepositioneerd en aangeboden in de praktijk.

Hoewel het bronnencorpus voldoende bleek voor een analyse van de test, zou het interessant zijn geweest om dit aan te vullen met andere relevante informatie. Het zou waardevol zijn geweest om beleidsdocumenten of interviews met de ontwikkelaars of gebruikers te analyseren, om meer informatie te verkrijgen over de daadwerkelijke inzet en interpretatie van de test in de praktijk. Met name ervaringen van professionals, ouders en kinderen hadden bij kunnen dragen aan een vollediger beeld van hoe de HiPIC functioneert in de orthopedagogische praktijk. Dergelijke informatie bleek echter niet beschikbaar te zijn. Ondanks deze beperking was het beschikbare materiaal voldoende om te analyseren hoe de HiPIC via haar taalgebruik, structuur en classificatie bijdraagt aan het conceptualiseren van persoonlijkheid binnen de orthopedagogische praktijk.

Werkwijze

Het onderzoek volgde een iteratieve aanpak, waarbij alle onderzoeksvragen in wisselwerking met het onderzoeksproces zijn ontwikkeld en verfijnd (Drongelen, 2001). Deze aanpak hield in dat zowel de onderzoeksvragen als de analysemethoden tijdens het

onderzoeksproces konden worden aangepast op basis van nieuwe inzichten uit het verzamelde materiaal. De onderzoeksstappen beïnvloedden elkaar voortdurend en werden steeds opnieuw afgestemd op de richting die het onderzoek begon aan te nemen. Aanvankelijk zijn er voorlopige onderzoeksvragen geformuleerd die richting gaven aan de selectie van de bronnen en het opstellen van een analysekader. Na het verkennen en verzamelen van relevante literatuur bleek echter dat de oorspronkelijke onderzoeksvragen niet langer aansloten bij de richting van het onderzoek, waarna ze zijn aangepast.

Voor de analyse werd gebruik gemaakt van een kwalitatieve interpretatieve analysemethode (Flick, 2019). Hierbij is niet gewerkt met een strikt vastomlijnd schema, om ruimte te laten voor interpretatie. Aangezien het onderzoek zich onder meer richtte op onderliggende sociotechnische verbeeldingen, werd onderzocht welke aannames, verwachtingen en idealen rondom kinderlijke persoonlijkheid naar voren kwamen in de documenten. Daarbij is ook aandacht besteed aan de context van de bronnen: wie is de auteur, voor wie is het document bedoeld, en met welk doel is het geschreven? Deze context gaf informatie over de belangen en perspectieven die in de documenten besloten liggen (Flick, 2019). De drie deelvragen zijn gelijktijdig onderzocht. Gedurende het onderzoeksproces zijn zowel de onderzoeksvragen als het analysekader voortdurend geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Deze flexibele benadering maakte het mogelijk om de onderzochte concepten vanuit verschillende invalshoeken te belichten.

Analyse

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is gebruikgemaakt van een kwalitatieve interpretatieve analyse, met drie subtechnieken: documentanalyse, objectanalyse en discoursanalyse (Flick, 2019). Deze zijn toegepast op het samengestelde bronnencorpus. De documentanalyse richtte zich op de inhoud en formulering van teksten uit de handleiding, wetenschappelijke literatuur en de webteksten van Hogrefe. Hierbij is gelet op hoe de HiPIC wordt gepresenteerd als meetinstrument: Waarom was er behoefte aan deze test? Welke functies worden eraan toegeschreven? Welke aannames liggen ten grondslag aan het meten van persoonlijkheid? En welke aannames bestaan er over het gebruiken van persoonlijkheidsdata? De objectanalyse onderzocht de vorm en structuur van de testmaterialen: de opbouw van de test, de indeling van de antwoordformulieren en de vormgeving van het persoonlijkheidsprofiel. Hiermee werd onderzocht hoe persoonlijkheid wordt gedefinieerd, geobjectiveerd en gemeten. Vragen hierbij waren: naar welke gedragingen en eigenschappen wordt gevraagd? Hoe worden scores vertaald naar

interventies? En hoe worden de scores visueel gepresenteerd? De discoursanalyse richtte zich op het bredere taalgebruik en de impliciete betekenissen in de teksten. Daarbij werd onderzocht welke maatschappelijke idealen, normen en verwachtingen doorschijnen in de wijze waarop persoonlijkheid wordt beschreven, gemeten en beoordeeld. Welke idealen en verwachtingen worden door de test gereproduceerd? Hoe worden bepaalde gedragingen en eigenschappen gewaardeerd in de test? Wat wordt als normaal of als afwijkend gepresenteerd?

Door deze analysemethoden te combineren kon de analyse zich zowel richten op de onto-epistemologische en methodologische aannames van de test, als op de bredere sociotechnische verbeeldingen die aan de HiPIC ten grondslag liggen. Er is onderzocht wat heeft geleid tot de ontwikkeling van de test, waarom er behoefte was aan dit type instrument, en welke verwachtingen ontwikkelaars hadden over het meten van persoonlijkheid. Hoewel sociotechnische verbeeldingen niet volledig te achterhalen zijn, laat de analyse wel zien hoe ideeën over persoonlijkheid, ontwikkeling en normaliteit worden vormgegeven en gereproduceerd in en door de HiPIC, en hoe deze vorm geven aan de manier waarop kinderlijke persoonlijkheid in de praktijk wordt gevormd, geclassificeerd en begrepen.

De HiPIC als drager van sociotechnische verbeeldingen

In de jaren '90 van de vorige eeuw was er een groep wetenschappers geïnteresseerd in het meten van persoonlijkheid. Binnen deze groep ontstond consensus dat het Vijf-Factoren-Model (ook bekend als de Big Five) een valide raamwerk bood om individuele verschillen te beschrijven en te ordenen (De Fruyt et al., 2015; Eysenck, 1992; Goldberg, 1993; Saucier & Goldberg, 1996). De opkomst van dit model ging gepaard met de claim dat persoonlijkheid op een betrouwbare manier meetbaar is. Daarmee werd een bepaald wetenschappelijk wereldbeeld verstevigd: dat complexe menselijke eigenschappen niet alleen geobserveerd, maar ook geclassificeerd, gekwantificeerd en gebruikt kunnen worden voor interventie.

Geïnspireerd door het Vijf-Factoren-Model ontstond er onder een groep wetenschappers ook een groeiende belangstelling om de persoonlijkheid bij kinderen te meten. De wetenschappers vroegen zich af hoe persoonlijkheid zich van de kindertijd ontwikkelt naar de volwassenleeftijd (Kohnstamm et al., 1998), en of het Vijf-Factoren-Model ook bruikbaar zou zijn om persoonlijkheid bij kinderen te beschrijven. In 1992 werd vanuit de belangstelling om persoonlijkheid te meten het International Consortium for the Developmental Antecedents of the Five-Factor Model (ICDA-FFM) opgericht. Dit internationale onderzoeksproject richtte zich op het onderzoeken van structuur en onderliggende dimensies van vrije beschrijvingen die ouders gaven over de persoonlijkheid van hun kinderen (John & De Fruyt, 2015; Mervielde et al., 2009). Het doel was om te onderzoeken of er overeenkomsten waren in de beschrijvingen die ouders gaven over hun kind, en of deze overeenkwamen met bestaande persoonlijkheidsstructuren, zoals het Vijf-Factoren-Model (John & De Fruyt, 2015).

De interesse om persoonlijkheid bij kinderen systematisch in kaart te brengen, werd gemotiveerd door de gedachte dat persoonlijkheid mede bepaalt hoe kinderen functioneren in hun omgeving (De Fruyt et al., 2016; Hill et al., 2019; Roberts et al., 2007; Van Aken, 2006). Kinderen verschillen onderling, niet alleen qua gedrag, maar ook in wat zij nodig hebben om tot hun recht te komen. Er wordt bijvoorbeeld gesteld dat het ene kind floreert bij structuur, en een ander kind juist bij meer vrijheid (De Fruyt et al., 2016; Mervielde et al., 2009; Saucier & Goldberg, 1996). Door persoonlijkheid inzichtelijk te maken, zou beter kunnen worden bepaald welke ondersteuning voor het ene kind wel nodig is, en voor het andere juist niet. De juiste ondersteuning zou leiden tot een betere ontwikkeling van het kind (Mervielde et al., 2009; Tyrer & Yang, 2015; Vollrath et al., 2016). Het meten van persoonlijkheid wordt gepresenteerd als een oplossing voor de complexiteit en verschillen tussen kinderen waar

opvoeders, leraren en hulpverleners in de praktijk mee te maken hebben. Deze diversiteit van kinderen wordt hier dus voorgesteld als een praktisch probleem dat opgelost kan worden met wetenschappelijke precisie. Hierin komt een visie naar voren waarin opvoeding en onderwijs als instrumenteel en stuurbaar worden gezien. In deze benadering wordt persoonlijkheid voorgesteld als een relatief stabiele eigenschap van het kind, waarvan kennis essentieel is om de opvoeding, begeleiding en onderwijs optimaal af te stemmen op de gewenste ontwikkeling.

In deze context werd aan de Universiteit van Gent de Hiërarchische Persoonlijkheidsvragenlijst voor Kinderen (HiPIC) ontwikkeld. De test bouwde voort op de structuur van de Big Five, maar werd aangepast om het gedrag van kinderen tussen de zes en dertien jaar te kunnen meten. De test wordt ingevuld door volwassenen die het kind goed kennen, en bestaat uit stellingen die verwijzen naar concreet en observeerbaar gedrag van kinderen (Mervielde et al., 2009). Hiermee wil de HiPIC een oplossing bieden voor de moeilijkheid om jonge kinderen direct naar hun ‘persoonlijkheid’ te vragen (Mervielde & De Fruyt, 1999). Tegelijkertijd wordt daarmee gesuggereerd dat het gedrag van kinderen een directe afspiegeling is van hun onderliggende persoonlijkheid. Daarmee is de HiPIC niet alleen het resultaat van een wetenschappelijke interesse in het meten van persoonlijkheid bij kinderen, maar ook een poging om een praktisch instrument te ontwikkelen waarmee de complexiteit en diversiteit van gedrag hanteerbaar wordt gemaakt. In het volgende deel wordt ingegaan op hoe de HiPIC wordt gepresenteerd als een hulpmiddel binnen opvoeding, onderwijs en zorg, en welke verbeeldingen over kind-zijn, opvoeding en maatschappelijke ordening daarin besloten liggen.

De HiPIC wordt in de wetenschappelijke literatuur (Mervielde en De Fruyt, 1999) en in de handleiding (Mervielde et al., 2009) gepresenteerd als een ‘comprehensieve’ test: een breed inzetbaar instrument dat toepasbaar is in uiteenlopende domeinen, van klinische hulpverlening tot onderwijs en ouderlijke opvoedingspraktijken. De test is ontworpen met het idee dat inzicht in persoonlijkheid professionals helpt om kinderen beter te begrijpen en gericht te begeleiden, waardoor kinderen zich beter zouden kunnen ontwikkelen (Mervielde et al., 2009). Daarmee wordt het profiel van een kind neergezet als een stabiele basis voor het handelen. Niet het concrete gedrag, maar het persoonlijkheidsprofiel komt centraal te staan in het bepalen van wat een kind nodig heeft.

In de manier waarop de HiPIC wordt gepresenteerd en toegepast, zien we de contouren van een bredere sociotechnische verbeelding terug. De test veronderstelt dat het mogelijk én wenselijk is om het innerlijk van het kind meetbaar te maken, zodat op basis daarvan rationele en doelgerichte beslissingen kunnen worden gemaakt. Het kind wordt

voorgesteld als een psychologisch individu met een stabiele set eigenschappen, die voorafgaat aan interactie met opvoeders. Ouders, leraren, therapeuten en beleidsmakers worden voorgesteld als handelende actoren die effectiever kunnen werken, mits ze toegang hebben tot de juiste informatie over de ‘ware’ aard van het kind.

Er worden verschillende toepassingen beschreven. De HiPIC zou ouders kunnen helpen bij de opvoeding, doordat zij hun opvoedstrategieën kunnen afstemmen op de persoonlijkheid van hun kind. Volgens de ontwikkelaars kunnen hiermee gedragsproblemen worden voorkomen. Zo stellen zij dat kinderen die laag scoren op de HiPIC dimensies welwillendheid en consciëntieusheid een groter risico lopen om externaliserend probleemgedrag te ontwikkelen wanneer zij door hun ouders negatief controlerend worden opgevoed (Mervielde et al., 2009, p. 51).

Binnen de hulpverlening kan de HiPIC ingezet worden om de persoonlijkheid van kinderen te ‘doorgronden’ en om beter in te schatten welke benadering of behandeling het beste bij hen past.

Zo wordt het bijvoorbeeld duidelijk in welke mate men creatieve werkvormen aan het kind kan aanbieden, of men al dan niet gestructureerd dient te werken, of het kind zich optimaal zal ontplooien in een individuele dan wel groepsgerichte aanpak, en of het kind positieve aanmoediging en ondersteuning nodig heeft. Het zijn vaak deze kleine elementen die een beslissende rol spelen in het continueren en het welslagen van een therapie (Mervielde et al., 2009, p. 47).

De test zou ook relevant zijn in de pediatrische en paramedische setting, bijvoorbeeld om de begeleiding van kinderen tijdens medische behandelingen beter af te stemmen. Zo stellen Mervielde et al. (2009, p. 50) dat het belangrijk is dat er aan ouders van kinderen met lage scores op consciëntieusheid gevraagd wordt om het voorgestelde medicatie- en leefschema nauwlettend op te volgen, aangezien deze kinderen uit zichzelf moeilijker de discipline kunnen opbrengen. Ook wordt gesteld dat “kinderen met lage scores op welwillendheid extra aandacht verdienen, omdat zij vlugger dan andere kinderen manipulatief gedrag kunnen vertonen waarbij de ziekte of de handicap als een soort machtsmiddel wordt gebruikt” (Mervielde et al., 2009, p. 50). In het onderwijs wordt de HiPIC aanbevolen om lesmethodes en leeromgevingen beter aan te laten sluiten op het persoonlijkheidsprofiel van het kind (Mervielde et al., 2009). Zo schrijven de ontwikkelaars: “kinderen met lage scores op consciëntieusheid en vindingrijkheid zijn uit zichzelf weinig gemotiveerd en hebben

doorgaans strakke supervisie nodig om tot resultaat en leren te komen” (Mervielde et al., 2009, p. 51). Daarnaast zou de informatie over persoonlijkheid zinvol zijn bij de samenstelling van klassen en vooral bij de verdeling van kinderen over verschillende klassen, waarbij men kan zorgen voor een ‘goede mix’ van persoonlijkheidskenmerken in de klas (Mervielde et al., 2009, p. 51). Ook hier wordt het kind begrepen als drager van relatief vaste kenmerken, op basis waarvan keuzes kunnen worden gemaakt. De test suggereert dat succesvolle leerstrategieën kunnen worden afgeleid uit de persoonlijkheidseigenschappen van het kind (Mervielde et al., 2009), waarbij deze eigenschappen als neutrale gegevens worden gepresenteerd. Daarmee wordt het pedagogische handelen afhankelijk gemaakt van de uitkomsten van een test, in plaats van observatie, interpretatie of relatie.

De HiPIC functioneert in deze context niet alleen als een psychologisch meetinstrument, maar als een sociotechnologisch artefact dat specifieke noties van kind-zijn en professionele handelingspraktijken materialiseert en reproduceert. Door kinderlijke persoonlijkheid te objectiveren in de vorm van meetbare en vergelijkbare profielen draagt de test bij aan een sociotechnische verbeelding (Jasanoff & Kim, 2015) waarin gedrag, ontwikkeling en toekomstig functioneren van kinderen rationeel voorspelbaar en bestuurbaar wordt geacht, op de voorwaarde van toegang tot gestandaardiseerde en betrouwbare data. Deze verbeelding impliceert tevens een herconfiguratie van professionele rollen binnen opvoeding, onderwijs en jeugdzorg. Waar leraren, opvoeders of hulpverleners traditioneel werden gezien als begeleiders die in voortdurende interactie met het kind betekenis gaven aan gedrag, lijkt hun rol in de verbeelding die de HiPIC oproept steeds meer te veranderen. De professional wordt niet langer primair aangesproken op relationele afstemming, intuïtie of pedagogisch oordeel, maar op het vermogen om protocollen te volgen en interventies te kiezen op basis van testresultaten. In deze verschuiving krijgt de professional de rol toebedeeld van uitvoerder binnen een technisch-rationeel systeem. De persoonlijkheidstest fungeert als meetinstrument dat vooraf bepaalt wat het kind is en nodig heeft. Het handelen van de professional wordt een kwestie van correcte interpretatie en efficiënte toepassing van die informatie. Het idee van de professional als iemand die voortdurend observeert, interpreteert en in gesprek blijft met de context en de persoon van het kind, wordt zo deels vervangen door het beeld van de professional als iemand die werkt met voorspellende data en vastgelegde profielen.

De brede inzetbaarheid van de test wijst op een behoefte om de persoonlijkheid van kinderen universeel te kunnen meten en te begrijpen, zodat (persoonlijkheidskenmerken van) kinderen onderling vergeleken kunnen worden. Deze behoefte lijkt voort te komen uit de

wens om de verschillen tussen kinderen te duiden en hanteerbaar te maken. Waar een kind zich in uiteenlopende situaties verschillend kan gedragen, en opvoeders dat gedrag op verschillende manieren kunnen interpreteren en benaderen, biedt de HiPIC een gestandaardiseerd en universeel perspectief waarmee die variatie geordend, gecategoriseerd en vergeleken kan worden. Door kinderen meetbaar te maken binnen één uniform kader, ontstaat een gedeelde taal waarmee professionals kinderen kunnen positioneren en vergelijken, los van lokale context of individuele interpretatie (Bowker, 1999). Dit universele raamwerk legitimeert beslissingen over begeleiding en interventie en bevestigt bovendien een breder maatschappelijk ideaal waarin technologische instrumenten worden ingezet om diversiteit bestuurbaar te maken en sociale orde te realiseren. Het streven naar universaliteit hangt samen met bredere maatschappelijke idealen over eerlijkheid en gelijkheid: als iedereen op dezelfde manier gemeten wordt, dan wordt iedereen ook op dezelfde manier begrepen.

Naast de behoefte aan een universeel systeem, speelt ook efficiëntie een belangrijke rol in het gebruik van de HiPIC. De ontwikkelaars presenteren de HiPIC expliciet als een instrument waarmee kinderen snel en efficiënt kunnen worden beoordeeld en ingedeeld: “Verder zijn HiPIC-beschrijvingen van leerlingen ook nuttig voor de leerkracht om vlug een beeld te krijgen van de persoonlijkheid van de kinderen in de klas” (Mervielde et al., 2009, p. 51). De wens om ‘vlug’ een beeld te verkrijgen van persoonlijkheid, laat zien dat er waarde wordt gehecht aan snelheid en efficiëntie. Er is geen tijd om elk kind individueel te beoordelen aan de hand van eindeloze psychotherapiesessies. Er is behoefte aan een snel, betrouwbaar en efficiënt beoordelingssysteem. De HiPIC speelt hierop in door een gestandaardiseerde methode aan te bieden die in 25 tot 30 minuten een persoonlijkheidsprofiel kan opleveren (Mervielde et al., 2009). Hieruit blijkt tevens het geloof dat er in dit tijdsbestek een voldoende betrouwbaar beeld van de persoonlijkheid kan worden verkregen.

Zonder gestructureerde methode zou de beoordeling gebeuren aan de hand van individuele tijdrovende observaties, wat kan leiden tot inconsistente en foutgevoelige beslissingen (Van Rooijen & Bartelink, 2010). De HiPIC zou het mogelijk maken om op een snelle en systematische manier data over de persoonlijkheid van kinderen te verzamelen, op basis waarvan onderbouwde keuzes kunnen worden gemaakt over bijvoorbeeld passende begeleiding of behandeling van het kind (Mervielde et al., 2009). Het beoordelingsproces wordt hierdoor efficiënt, waardoor kinderen niet onnodig lang hoeven te wachten op diagnostiek, ondersteuning of behandeling. Daarnaast zorgt het ervoor dat de beschikbare tijd en middelen optimaal worden ingezet. Dit is van groot belang in sectoren als onderwijs en

jeugdzorg, waar de druk op personeel en budget groot is (Denktank Transformatie Jeugdstelsel & Nederlands Jeugdinstituut, 2014; Jeugdautoriteit, 2023).

Door de snelheid en efficiëntie wordt het mogelijk om kinderen op grote schaal te testen. In plaats van dat alleen een selectieve groep kinderen in aanmerking komt voor een test, kunnen nu alle kinderen worden onderzocht. Naast een betere afstemming op de individuele behoeften van de kinderen, wordt ook vroegsignalering mogelijk. De ontwikkelaars wijzen op de signaalfunctie van de HiPIC: sterk afwijkende scores kunnen wijzen op pathologie (Mervielde et al., 2009, pp. 41, 47). Door dit vroegtijdig op te sporen, kan er preventief gewerkt worden, waardoor kleine problemen niet uitgroeien tot grote problemen. Dit sluit aan bij het huidige klimaat en beleid in de jeugdzorg, waarin preventie en vroegtijdige interventie als wenselijk en kostenbesparend worden gepositioneerd (Tuenter et al., 2021).

In het kader van sociotechnische verbeeldingen (Jasanoff & Kim, 2015) kan de HiPIC worden begrepen als een sociotechnologisch instrument dat bijdraagt aan het realiseren van een maatschappelijk gewenste toekomst. De test sluit aan bij bredere idealen van de verzorgingsstaat, waarin opvoeding en ontwikkeling niet als privé-zaken worden gezien, maar als collectieve verantwoordelijkheden van instellingen als onderwijs en jeugdzorg (Dudink, 1997; Bakker, 2005). Binnen dat kader is het ‘in the best interest of the child’-principe leidend: kinderen hebben recht op zorg en begeleiding die zo goed mogelijk aansluit bij hun individuele behoeften. Dit creëert een morele plicht om verschillen zo vroeg mogelijk te signaleren (Archard, 2015). De HiPIC biedt hiervoor een instrument waarmee de diversiteit en complexiteit van kinderlijke persoonlijkheid en gedrag meetbaar en hanteerbaar worden gemaakt. Door de persoonlijkheid te meten, wordt er verondersteld dat er inzicht ontstaat in wat een kind nodig heeft, zodat opvoeding, onderwijs en begeleiding daarop afgestemd kunnen worden. In deze benadering worden opvoeding en ontwikkeling voorgesteld als processen die door middel van wetenschap geoptimaliseerd kunnen worden. Het gebruik van de HiPIC wordt gelegitimeerd als zorgvuldig, rechtvaardig en wetenschappelijk onderbouwd handelen. Daarmee draagt de HiPIC bij aan een sociotechnisch toekomstbeeld waarin het zowel mogelijk als wenselijk wordt geacht om kinderen op jonge leeftijd te meten. Via deze meting en classificatie zouden gelijke kansen en gepersonaliseerde ondersteuning tot stand komen. Bovendien ondersteunt de HiPIC een bredere maatschappelijke verbeelding van een samenleving waarin kinderen op objectieve en efficiënte wijze via technologie worden gemonitord, gestuurd en geoptimaliseerd.

Presumpties en onto-epistemologie van de HiPIC

De HiPIC is een instrument dat gemaakt is aan de hand van een reeks aannames over wat persoonlijkheid is, hoe deze zich manifesteert en hoe deze het beste begrepen kan worden. Deze aannames zijn niet neutraal omdat ze deel uitmaken van een breder kennisregime waarin menselijk gedrag op technologische wijze wordt geëncificeerd en gestandaardiseerd (Bowker, 1999; Sismondo, 2010). In dit hoofdstuk wordt onderzocht hoe deze aannames de persoonlijkheid van kinderen omvormen tot een meetbaar object dat kan worden ingezet in zorg, onderwijs en opvoeding, en welke onto-epistemologische logica aan dit proces ten grondslag ligt.

Een eerste fundamentele veronderstelling is dat persoonlijkheid meetbaar is. De HiPIC zet persoonlijkheid om in kwantificeerbare gegevens. Dit sluit aan bij een bredere cultuur van meetbaarheid, waarin de werkelijkheid pas als betrouwbaar geldt wanneer zij zich laat vertalen naar gestandaardiseerde data. Om de persoonlijkheid bij kinderen aan de hand van de HiPIC te meten wordt de test ingevuld door een persoon die het kind goed kent. Dit kan gaan om ouders, leraren, of begeleiders. Deze oordelen zijn allemaal gebaseerd op persoonlijke interpretaties, overtuigingen en ervaringen en zijn daarmee subjectief. Deze subjectieve beoordelingen worden omgezet in cijfers, waarna gestandaardiseerde scores worden berekend. Hiermee wordt de subjectieve waarneming gepresenteerd als objectieve data.

De claim op objectiviteit die de HiPIC maakt, rust op het principe van standaardisatie. De test maakt gebruik van gestandaardiseerde vragen en scoringsmethoden die losstaan van de persoon die de test afneemt. Daarmee wordt gesuggereerd dat de uitkomst van de test niet afhankelijk is van wie meet, maar uitsluitend van wat gemeten wordt. Dit sluit aan bij wat Daston en Galison (2007) mechanische objectiviteit noemen: de poging om subjectieve invloeden uit het kennisproces te weren door ze te vervangen door procedures, protocollen of apparaten. In het geval van de HiPIC wordt dit bereikt door middel van gesloten vragen, vaste antwoordcategorieën en statistische methoden om scores te berekenen. De test pretendeert daarmee niet slechts een indruk te geven van het kind, maar zijn of haar persoonlijkheid op een objectieve manier vast te leggen. Mechanische objectiviteit legitimeert het idee dat de test de werkelijkheid blootlegt, en de ‘objectieve’ en ‘ware’ persoonlijkheid meet.

Vanuit een STS-perspectief is objectiviteit geen vanzelfsprekende eigenschap van meetinstrumenten, maar iets dat ontstaat binnen specifieke technologische en maatschappelijke contexten (Sismondo, 2010, pp. 139-147). Ook bij gestandaardiseerde tests worden keuzes gemaakt over wat gemeten wordt, hoe dat gebeurt, welke informatie relevant

is en hoe resultaten geïnterpreteerd worden. Zulke keuzes berusten op opvattingen over wat persoonlijkheid is en welke aspecten daarvan belangrijk zijn. De HiPIC representeert daarmee geen neutrale weergave, maar een specifiek perspectief op persoonlijkheid. De eigenschappen van persoonlijkheid zijn geen objectieve feiten die in een 'objectieve realiteit' bestaan, maar een manier om persoonlijkheid te conceptualiseren. Waar zulke feiten vaak worden gepresenteerd als 'ontdekt', zijn ze vanuit STS-perspectief eerder geconstrueerd (Miller, 2013; Latour, 1987; Sismondo, 2010).

De HiPIC benadert persoonlijkheid als iets dat beschreven kan worden in vijf dimensies (Mervielde et al., 2009). Deze indeling moet echter niet worden opgevat als een objectieve weergave van een diepere, onafhankelijke werkelijkheid. Ze is gebaseerd op een benadering die expliciet pragmatisch en instrumenteel van aard is: persoonlijkheid wordt geconceptualiseerd op een manier die bruikbaar is in praktijken zoals opvoeding, onderwijs en jeugdzorg. Binnen een anti-realistische en instrumentele traditie, ook wel methodologisch instrumentalisme genoemd, worden wetenschappelijke modellen en categorieën niet beoordeeld op hun vermogen om de werkelijkheid 'juist' weer te geven, maar op hun praktische toepasbaarheid (Chakravartty, 2017). De HiPIC biedt een werkbaar kader om gedrag te ordenen, te interpreteren en richting te geven aan handelen. De waarde van het instrument ligt daarmee niet in een ontologische claim over wat persoonlijkheid werkelijk is, maar in de mate waarin het houvast biedt binnen besluitvorming en professionele praktijken.

Hoewel de ontwikkelaars erkennen dat kinderen van elkaar verschillen – deze verschillen worden immers als belangrijke reden genoemd om persoonlijkheid inzichtelijk te maken – gaan zij er wel vanuit dat er structurele patronen in persoonlijkheid zitten. De HiPIC is namelijk gebaseerd op het idee dat de persoonlijkheid kan worden beschreven aan de hand van vijf bredere dimensies: emotionele stabiliteit, extraversie, vindingsrijke, welwillendheid en consciëntieusheid. Deze vijf dimensies zouden noodzakelijk en voldoende zijn om persoonlijkheid te beschrijven (Mervielde et al., 2009). Tevens wordt ervan uitgegaan dat alle persoonlijkheidseigenschappen in zekere mate aanwezig zijn. Het is niet mogelijk om op de test in te vullen dat iets 'niet kenmerkend' zou zijn. Het laagste punt op de schaal 'bijna niet kenmerkend'. Dit impliceert dat alle eigenschappen van de HiPIC in zekere mate aanwezig zijn bij kinderen. Het gaat er om hoeveel iets aanwezig is, niet óf iets aanwezig is.

Bowker (1999) stelt dat classificaties altijd bepaalde aspecten van de werkelijkheid zichtbaar maken, terwijl ze andere aspecten verhullen. Dit gebeurt ook bij de HiPIC, door gedrag in de delen op een gestandaardiseerde schaal. Er is hier geen ruimte voor gedrag dat niet op deze schaal past. Dit betekent ook dat elk aspect van de persoonlijkheid binnen een

van deze vijf dimensies zou moeten passen. Hiermee wordt echter ook geïmpliceerd dat alle gedragingen of eigenschappen die daarbuiten vallen, niet als persoonlijkheid worden beschouwd. Zo wordt bijvoorbeeld welwillendheid wel als meetbare eigenschap opgenomen, maar blijven andere eigenschappen zoals moreel handelen of humor buiten beschouwing. Hoewel dergelijke kenmerken wel als onderdeel van de persoonlijkheid kunnen worden gezien, passen ze niet in het raamwerk van de HiPIC en worden ze niet meegenomen als onderdeel van de persoonlijkheid. De HiPIC bepaalt hiermee impliciet wat persoonlijkheid is, maar ook wat het niet is. Daarmee draagt de test bij aan het creëren van een bepaald beeld van kinderen. Dit toont aan dat de HiPIC construeert wat als relevante persoonlijkheidsdimensies worden beschouwd.

Door persoonlijkheid op een bepaalde manier te classificeren, ontstaat een gemeenschappelijke taal. Hierdoor wordt de beoordeling van kinderen minder afhankelijk van individuele of culturele verschillen (Van Rooijen & Bartelink, 2010; Vogels, 2008). Daarnaast vergemakkelijkt een gemeenschappelijke taal de communicatie tussen verschillende groepen, zoals onderzoekers, leraren, opvoeders, hulpverleners en beleidsmakers, zowel nationaal als internationaal, doordat iedereen over hetzelfde spreekt. Dit verkleint de kans op misverstanden en interpretatieverschillen (Lempérière, 1995; Bowker, 1999, pp. 237-254). Kortom, het terugbrengen van persoonlijkheid naar vijf dimensies is een manier om de complexe werkelijkheid hanteerbaar te maken en maakt eenduidige communicatie mogelijk.

De classificatie van persoonlijkheid is gebaseerd op de aanname dat persoonlijkheid stabiel is in tijd en ruimte. De testresultaten gelden niet alleen voor het moment van afname, maar worden gepresenteerd als langdurig bruikbaar. Een kind dat vandaag laag scoort op consciëntieusheid, wordt geacht in de toekomst ook ondersteuning nodig te hebben bij het plannen en organiseren van taken. Een kind met lage scores op welwillendheid en consciëntieusheid zou meer risico lopen om op latere leeftijd externaliserend probleemgedrag te ontwikkelen (Mervielde et al., 2009). Daarmee maakt de HiPIC een verschuiving zichtbaar van het hier-en-nu naar een toekomstgericht gebruik van persoonlijkheidsdata: het heden wordt gelezen als indicator van toekomstig gedrag. Dat betekent ook dat de test, hoewel ogenschijnlijk beschrijvend, in de praktijk vaak normatief functioneert. Ze legt niet alleen bloot hoe een kind nu 'is', maar schept ook verwachtingen over hoe het kind zich zal ontwikkelen — en wat daarbij wenselijk wordt geacht.

Ook in de ruimtelijke zin veronderstelt de HiPIC een vorm van stabiliteit. De persoonlijkheidskenmerken die worden gemeten, worden voorgesteld als onafhankelijk van

context. Of een kind zich op school bevindt, thuis of in therapie, de testresultaten zouden overall geldig zijn. Die contextonafhankelijkheid maakt het mogelijk om de test in te zetten in uiteenlopende domeinen: in het onderwijs om leerstrategieën af te stemmen, in de hulpverlening om gedrag te verklaren, in de sport om coachingsmethodes te optimaliseren (Mervielde et al., 2009). Daarmee wordt persoonlijkheid niet alleen een eigenschap van de persoon zelf, maar een verplaatsbaar object: een vastgelegde eigenschap die meegaat van situatie naar situatie, losgemaakt van de specifieke omstandigheden waarin gedrag ontstaat. Met dit object kunnen verschillende mensen, zoals leraren, opvoeders of beleidsmakers, werken en hun handelen daarop aanpassen.

De HiPIC presenteert persoonlijkheid als een stabiele eigenschap die losstaat van tijd, ruimte en context. Vanuit STS-perspectief kan daartegenover worden gesteld dat persoonlijkheid gevormd wordt door de omgeving. Iemand gedraagt zich anders op kantoor dan thuis, een kind kan zich op school anders gedragen dan thuis. De HiPIC houdt geen rekening met deze sociale en relationele context en reduceert persoonlijkheid tot een vaste set eigenschappen die vastzitten in de persoon. Hier is sprake van reïficatie, waarbij complexe en abstracte concepten, zoals persoonlijkheid, worden gereduceerd tot een 'ding' (Nieweg, 2005; Meerman et al., 2022).

De HiPIC reduceert het complexe concept persoonlijkheid tot een verzameling vaste eigenschappen en zet het om in data. In lijn met wat Gourlay (2021) beschrijft, kunnen we dit zien als een vorm van dataficatie: het proces waarbij aspecten van het menselijke leven worden omgezet in kwantificeerbare informatie (Meijias & Couldry, 2019). Het omzetten in data is geen neutraal proces, aangezien er bepaalde keuzes worden gemaakt over welke aspecten als relevante data worden beschouwd (Pellegrino et al., 2019). Hiermee wordt persoonlijkheid op een bepaalde manier belicht waardoor er minder ruimte overblijft voor andere perspectieven op persoonlijkheid. De data die de test produceert, kan gebruikt worden voor uiteenlopende doeleinden zoals diagnostiek en behandeling, maar ook in beleidsontwikkeling in de jeugdzorg (Ruckenstein & Schüll, 2017). Daarmee heeft dataficering ook machtheffecten. De data over persoonlijkheid beïnvloedt de manier waarop kinderen worden begrepen en behandeld, als ook de praktijken en dynamieken in de netwerken waar deze tests worden gebruikt.

Om hier verder op in te gaan worden de inzichten van Briet (1951, 2006) en Gourlay (2024) gebruikt. Briet (1951, 2006) stelde dat door het vastleggen van informatie over entiteiten in de wereld, deze entiteiten niet alleen worden gedocumenteerd, maar zelf worden omgevormd tot documenten. Neem het voorbeeld van een antilope die wordt gevangen en in

een dierenpark wordt geplaatst. Het dier wordt onderzocht door experts en bekeken door het publiek. Er wordt over geschreven in de media, men maakt foto's en video's, en wanneer de antilope sterft, wordt het opgezet en in het museum gezet. Briet betoogt dat de dierenpark in feite werkt als een laboratorium waarin de antilope wordt geanalyseerd en tentoongesteld, en hierdoor wordt omgevormd tot een document, als gevolg van de materiële en analytische assemblage (Briet 1951, 2006; Gourlay, 2024).

Als we deze metafoor toepassen op de HiPIC kunnen we stellen dat de HiPIC kinderen omvormt tot documenten op het moment dat de test de persoonlijkheid van een kind vastlegt en categoriseert. Dit proces verandert namelijk de manier waarop het kind wordt gezien en begrepen. Waar Briet's denkbeeldige antilope fysiek werd gevangen en in een dierenpark werd geplaatst (Briet, 1951, 2006; Gourlay, 2024), wordt het geteste kind 'gevangen' in het persoonlijkheidsprofiel van de HiPIC. De handleiding beschrijft dat een kind wat snel irritatie ervaart, kan leren dit functioneel te uiten, maar zal altijd snel irritatie ervaren (Mervielde et al., 2009, p. 46). Het wordt hiermee beschreven als onveranderbaar.

Het bestaan van het kind wordt gefragmenteerd door de HiPIC. De test splitst de persoonlijkheid op in dimensies zoals extravertie, emotionele stabiliteit en consciëntieusheid, en presenteert deze als objectieve, vaststaande eigenschappen. De persoonlijkheid wordt gemeten en daarna gestructureerd en opgeslagen in data die verspreid en gebruikt wordt op verschillende plekken zoals opvoeding, onderwijs, zorg en beleid. De resultaten – het persoonlijkheidsprofiel – van de test fungeren als een object dat bepalend is voor hoe een kind wordt gezien en begeleid. Het kind krijgt een profiel dat zijn persoonlijkheid weerspiegelt, maar ook verwachtingen schept over toekomstig gedrag en begeleiding. Zo wordt gesteld dat kinderen met lage scores op welwillendheid en consciëntieusheid meer risico lopen om externaliserend probleemgedrag te ontwikkelen (Mervielde et al., 2009, p. 51).

Hiermee wordt het kind omgevormd tot een potentieel toekomstig document, in de vorm van voorspelde gedragsverwachting. Dit is ontologisch onderscheidend, omdat het document niet direct voortkomt uit het geteste kind, maar uit data gebaseerd op gegevens van kinderen met een vergelijkbaar persoonlijkheidsprofiel (Briet 1951, 2006; Gourlay, 2024). Er wordt een kind geschetst dat in de toekomst zou kunnen bestaan, in termen van dat het kind 'risico' loopt om probleemgedrag te laten zien. Daarbij worden er instructies gegeven over welke aanpak nodig is om dit probleemgedrag te voorkomen. Een hoge score op emotionele stabiliteit kan worden geïnterpreteerd als risicofactor waardoor er extra begeleiding en ondersteuning wordt ingezet (Mervielde et al., 2009). Vanuit Briet's theorie kan er betoogd worden dat dit niet alleen een risicoanalyse is, maar dat er ook een nieuw ontologisch object

in de mogelijke toekomst wordt gecreëerd. Een object dat bijgestuurd en beïnvloed kan worden door de acties in het heden (Briet 1951, 2006; Gourlay, 2024). Deze acties worden counterfactuals genoemd en beschrijven acties die hypothetisch tot positieve uitkomsten in de toekomst zouden leiden (Ramaswami et al., 2022). Dit heeft invloed op de beslissingen die door ouders, leraren of hulpverleners worden genomen over het kind. Er kan bijvoorbeeld besloten worden om extra begeleiding en monitoring te bieden aan een kind dat laag scoort op consciëntieusheid (Mervielde et al., 2009). Hiermee legt de HiPIC persoonlijkheid niet alleen bloot, maar construeert het ook als een entiteit die gestuurd kan worden. Gezien de veronderstelde stabiliteit van persoonlijkheid, kan het persoonlijkheidsprofiel langdurig worden behouden en in de toekomst worden geraadpleegd, wat betekent dat het een blijvende invloed kan hebben op hoe het kind wordt beschouwd en behandeld.

De data die de HiPIC creëert heeft naast invloed op het individuele kind, ook invloed op de bredere maatschappij en organisaties. De data die de HiPIC genereert kan gebruikt worden om bepaalde patronen of trends bloot te leggen. Als er na grootschalig testen op een school bijvoorbeeld blijkt dat er een groot aantal kinderen is dat baat heeft bij een duidelijke structuur en dagelijkse routine, kan dit leiden tot veranderingen in het beleid: bijvoorbeeld het invoeren van nieuwe methoden of werkwijzen. Hiermee is de test niet simpelweg een instrument dat de persoonlijkheid van kinderen kan meten, het is een instrument dat nieuwe werkelijkheden kan construeren (Hacking, 2006). De test vormt de persoonlijkheid van kinderen en maakt het stuurbaar. Het wordt mogelijk om kinderen te classificeren, toekomstig gedrag te voorspellen en interventies vorm te geven. Hieruit blijkt ook het machtheffend effect van de HiPIC: het beïnvloedt hoe kinderen worden gezien, en hoe er met hen wordt omgegaan. Dit roept vragen op over wat geldt als ‘normale’ en ‘afwijkende’ persoonlijkheid.

Normaliserende en normatieve effecten

Hoofdstuk 2 liet zien dat de HiPIC geen neutraal instrument is, maar voortkomt uit specifieke aannames over wat persoonlijkheid is, hoe deze meetbaar wordt gemaakt en hoe deze kennis kan worden gebruikt. De test zet persoonlijkheid om in data en construeert persoonlijkheid als iets stuurbaars: ze maakt het mogelijk om kinderen te classificeren, hun toekomstige gedrag te voorspellen en interventies te onderbouwen. Daarmee draagt de HiPIC impliciet uit wat als wenselijk, normaal of afwijkend wordt gezien. Hieruit blijkt het machtheffend effect van de test, wat aansluit bij wat Foucault (1977) beschrijft als de disciplinerende macht: een vorm van subtiele gedragssturing via normaliserende praktijken. Dit hoofdstuk gaat verder in op hoe deze normatieve implicaties van de HiPIC doorwerken in de manier waarop kinderen worden gezien, geïnterpreteerd en behandeld. Allereerst wordt er ingegaan op classificaties en de effecten daarvan.

Bij het gebruik van de HiPIC worden kinderen geclassificeerd volgens bepaalde persoonlijkheidseigenschappen. We zien deze groepen kinderen als duidelijke categorieën, gedefinieerd door eigenschappen. Hoe meer men weet over deze eigenschappen, hoe beter men in staat zou zijn om deze kinderen te begeleiden, bij te sturen of te helpen. Maar zoals Wittgenstein (1975, in Jablensky, 2016) ooit opmerkte, is het classificeren van psychologische verschijnselen, zoals persoonlijkheid, vergelijkbaar met het indelen van wolken op basis van hun vorm: ze hebben vage grenzen, vloeien in elkaar over en worden gestuurd door onzichtbare krachten. Hoewel men op basis van observatie en meting enkele voorspellingen kan doen, blijven de interne structuren verborgen. Dit laat zien dat classificaties niet altijd een weergave zijn van de realiteit, maar een manier om bepaalde psychologische verschijnselen hanteerbaar te maken. Ze bieden een functionele beschrijving binnen een bepaalde context.

Volgens Hacking (2006) doen classificaties echter meer dan alleen beschrijven. Ze geven niet alleen kennis over mensen, maar creëren ook nieuwe manieren waarop mensen zichzelf – en anderen – zien en begrijpen. De classificaties zijn daarmee zowel beschrijvend als productief. Deze productieve werking vindt plaats op twee niveaus. Ten eerste beïnvloeden classificaties de manier waarop mensen naar een kind kijken en het benaderen. Een kind wordt na het testen bijvoorbeeld gezien als het ‘introverte’ of ‘emotioneel instabiele’ kind. Deze classificaties kunnen richtinggevend worden in opvoeding, onderwijs of hulpverlening. Ze bepalen welke verwachtingen men heeft van het kind, en welke begeleiding passend wordt geacht. Ten tweede, kan de classificatie ook invloed hebben op hoe het kind

zichzelf ziet en begrijpt. Een kind kan de classificatie (het persoonlijkheidsprofiel) gaan internaliseren, waardoor het zichzelf kan gaan zien als ‘verlegen’ of ‘ongehoorzaam’. Deze veranderende kijk op zichzelf kan ertoe leiden dat het gedrag wordt aangepast door én aan de classificatie. Hierdoor is het kind niet langer hetzelfde als voorheen: de classificatie werkt mee aan het vormen van het kind. Dit proces waarin classificaties bijdragen aan het creëren van een nieuwe manier van mens zijn, noemt Hacking (2006) ‘making up people’. Dit proces werkt ook terug op de classificaties zelf. De classificaties beïnvloeden mensen, die zich vervolgens anders gaan gedragen. Omdat hun gedrag verandert, passen zij niet langer in dezelfde classificatie als daarvoor. Zoals Hacking (2006; 2007) stelt zijn mensen bewegende doelen: de classificaties en interventies veranderen de mensen die worden geclassificeerd, waardoor het doel verschuift. Dit proces wordt het looping effect genoemd.

Hoewel classificaties mede vormgeven aan het gedrag, zijn ze daarmee nog niet normatief. De normativiteit van de HiPIC komt tot uiting in de taal en begrippen van de test. Deze zijn niet alleen beschrijvend, maar ook evaluerend en normatief geladen: ze bevatten impliciete oordelen over wat als goed, slecht, wenselijk of ongewenst gedrag wordt beschouwd. In sommige gevallen is deze normativiteit subtiel en impliciet: eigenschappen worden voorgesteld als (on)problematisch, zonder dat dit expliciet wordt benoemd. Dit sluit aan bij Foucault’s (1977) idee van disciplineren, waarbij gedragsnormen via subtiele classificaties en taalgebruik worden overgedragen. In de HiPIC wordt deze normatieve werking zichtbaar in de manier waarop de persoonlijkheidsdimensies worden beschreven en gewaardeerd.

Normativiteit blijkt ten eerste uit de manier waarop vijf persoonlijkheidsdimensies worden gebruikt om persoonlijkheid te beschrijven: emotionele stabiliteit, extraversie, vindingrijkheid, welwillendheid en consciëntieusheid. Hoewel deze dimensies op het eerste gezicht neutraal lijken, bevatten ze impliciete ideaalbeelden in zich van wat wenselijk gedrag is. Zo wordt consciëntieusheid onderverdeeld in eigenschappen als concentratie, doorzettingsvermogen, ordelijkheid en prestatiemotivatie. Deze eigenschappen sluiten aan bij het ideaalbeeld van een ‘goede leerling’ binnen het onderwijs: gehoorzaam, zelfstandig, geconcentreerd en planmatig. Dit wordt expliciet bevestigd in de handleiding van de HiPIC, waarin staat: “Kinderen met hoge scores op consciëntieusheid en vindingrijkheid hebben meestal weinig problemen in de klas en worden door hun leerkrachten als goede leerlingen bestempeld” (Mervielde et al., 2009, p. 51).

Een lagere score op deze dimensie krijgt een negatieve connotatie. Kinderen die laag scoren op consciëntieusheid worden beschreven als ongemotiveerd, slordig, gemakzuchtig of snel afgeleid:

Kinderen met lage scores op consciëntieusheid en vindingrijkheid zijn uit zichzelf weinig gemotiveerd en hebben doorgaans strakke supervisie nodig om tot resultaat en leren te komen. Zij gaan ambigue problemen uit de weg en zoeken naar gemakkelijke en voor de hand liggende oplossingen. (Mervielde et al., 2009, p. 51)

Ook uit de dimensie extraversie blijkt het normatieve karakter. Kinderen die extravert, sociaal en assertief zijn, worden sneller als sociaalvaardig beschouwd. Daarentegen lopen kinderen die stiller zijn of liever op zichzelf, het risico om geclassificeerd te worden als ‘verlegen’ of ‘teruggetrokken’, en daarmee ook als afwijkend. Dit gedrag wordt niet gezien als een normale variatie van gedrag, maar zou kunnen wijzen op een belemmering of achterstand in de sociale ontwikkeling van het kind (Mervielde et al., 2009).

Ten tweede zit normativiteit besloten in de items van de test en in de taal die daarbij gebruikt wordt. Dit wordt zichtbaar in verschillende stellingen als: ‘gaat lachend door het leven’ (vraag 11) en ‘zet zich met volle overtuiging in’ (vraag 75). Hoewel deze items op het eerste gezicht neutraal lijken, zijn ze normatief van aard. Bepaalde gedragingen of eigenschappen worden impliciet voorgesteld als wenselijker dan andere. Items zoals ‘gaat lachend door het leven’ (vraag 11), ‘gehoorzaamt zonder protest’ (vraag 30), en ‘houdt rekening met anderen’ (vraag 144) sluiten aan bij bepaalde maatschappelijke idealen over gewenst gedrag. Ze reflecteren impliciete opvoedingsdoelen of idealen waarin gehoorzaamheid, altruïsme en positiviteit worden voorgesteld als kenmerken van een ‘goede’ persoonlijkheid. Dat juist deze eigenschappen op deze manier worden gemeten, laat zien dat het geen neutrale observaties zijn, maar worden voorgesteld als gewenste persoonlijkheidskenmerken.

Daartegenover staan items die eigenschappen en gedragingen beschrijven die maatschappelijk als minder wenselijk worden gezien, zoals: ‘manipuleert anderen’ (vraag 52), ‘verzet zich tegen gezag’ (vraag 84) en ‘is vlug afgeleid’ (vraag 138). Hoewel deze items geen expliciet waardeoordeel bevatten, hebben ze wel negatieve connotaties. Manipulatie wordt zelden gewaardeerd, verzet tegen gezag wordt vaak gekoppeld aan probleemgedrag en snel afgeleid zijn wordt gezien als een belemmering voor de schoolprestaties (Mervielde et

al., 2009). Impliciet wordt er gesteld dat het ongewenste eigenschappen zijn die bijgestuurd dienen te worden. De test draagt daarmee bij aan een normatief kader waarin eigenschappen worden gemeten, beoordeeld en geproblematiseerd.

In de handleiding worden persoonlijkheidsscores expliciet gekoppeld aan aanbevelingen voor interventie. Bij zowel lage als hoge scores op bepaalde dimensies worden leerpunten benoemd die richting geven aan interventie en het handelen van opvoeders of professionals. Zo wordt bij lage scores op ordelijkheid en concentratie verwezen naar het aanleren van technieken ter ondersteuning van schoolse vaardigheden. Een hoge score op irriteerbaarheid wordt geïnterpreteerd als een signaal dat het kind moet leren omgaan met frustratie en ergernis. Lage scores op gehoorzaamheid wijzen op het aanleren van omgang met regels en gezag. Ook lage scores op zelfvertrouwen, altruïsme of een hoge score op verlegenheid worden als problematisch gezien, hiervoor wordt het trainen van sociale vaardigheden aanbevolen (Mervielde et al., 2009). Deze koppeling tussen score en interventie maakt het onderscheid zichtbaar tussen het ‘gewenste’ en het ‘afwijkende’ kind. Kinderen die afwijken van het veronderstelde normale of wenselijke profiel worden geclassificeerd en geproblematiseerd. De afwijking vormt een aanleiding tot interventie, wat laat zien dat de beschrijvingen van de test niet neutraal zijn, maar normatief en richtinggevend aan ontwikkeling en opvoeding.

De normatieve lading van de items uit de HiPIC reproduceert bredere culturele opvattingen over wat geldt als wenselijk gedrag. Bepaalde eigenschappen zijn belangrijk en worden gewaardeerd, terwijl anderen worden gemarginaliseerd of geproblematiseerd. De test verwijst daarmee impliciet naar een ideaalbeeld van het kind als sociaal, gehoorzaam, emotioneel stabiel, taakgericht en positief. Door deze eigenschappen te kwantificeren, worden ze gepresenteerd als objectieve en universeel wenselijke kenmerken van een ‘goede’ persoonlijkheid. Kinderen van wie de scores aansluiten bij dit ideaalbeeld, worden gezien als ‘normaal’ en gewenst. Kinderen die hiervan afwijken worden eerder gezien als ‘moeilijk’ of ‘zorgbehoevend’. Op deze manier waardeert en beoordeelt de HiPIC impliciet de persoonlijkheidsprofielen op basis van bepaalde maatschappelijke normen.

Niet alleen de items van de HiPIC dragen impliciete normatieve boodschappen met zich mee, ook de visuele representatie van de scores op het profielformulier draagt bij aan het creëren van impliciete normen. Zoals Perini (2005) stelt, worden visuele representaties in de wetenschap vaak ten onrechte beschouwd als illustraties zonder epistemische waarde, terwijl ze in de praktijk wel degelijk een actieve rol spelen in het overbrengen van kennis. Mößner (2018) vult dit aan door te beschrijven dat visualisaties nooit neutraal zijn: ze beïnvloeden de

manier waarop data worden waargenomen, geïnterpreteerd en beoordeeld. De visuele vormgeving is instrumenteel aan de normerende functie.

Ook binnen de HiPIC beïnvloeden visuele elementen subtiel de interpretaties van de scores. Op het scoreformulier verloopt de kleurcodering van licht naar donker. Bij eigenschappen die als wenselijk worden beschouwd, zoals zelfvertrouwen, optimisme, altruïsme, gehoorzaamheid, prestatiemotivatie en concentratie, is een hogere score donkerder gekleurd. De laagste score – deciel 10 – is het lichtste gekleurd, en de hoogste score – deciel 100 – is het donkerste gekleurd. Bij eigenschappen die maatschappelijk vaak als minder wenselijk worden gezien, zoals angst, verlegenheid, egocentrisme en irriteerbaarheid, is het kleurverloop juist omgekeerd. Hier zijn de lagere scores donkerder gekleurd en de hogere scores lichter gekleurd. Daarmee wordt er visueel geïmpliceerd dat lagere scores bij deze eigenschappen wenselijker zijn. Het kleurgebruik suggereert visueel welk gedrag als positief of negatief moet worden beoordeeld. De donkere kleuren staan impliciet symbool voor een gewenst resultaat en de lichtere kleuren voor een ongewenst resultaat. De kleuren op het scoreformulier geven daarmee subtiel richting aan hoe de scores worden geïnterpreteerd: ze versterken het idee dat bepaalde scores wenselijk zijn, en andere problematisch. De impliciete boodschap die hierdoor ontstaat is dat donkerdere kleuren staan voor een wenselijker resultaat. Dit laat zien hoe de normativiteit ook subtiel in het ontwerp van de test zit en hoe de visuele representatie bijdraagt aan de manier waarop de persoonlijkheid van kinderen wordt beoordeeld en geïnterpreteerd.

De HiPIC impliceert een toekomstbeeld waarin kinderen behoren te voldoen aan een bepaald persoonlijkheidsprofiel: sociaalvaardig, gehoorzaam, taakgericht, emotioneel stabiel en positief. Deze eigenschappen worden voorgesteld als belangrijk voor een succesvolle deelname aan onderwijs, werk en de maatschappij. De test draagt daarmee bij aan het creëren van een ideaalbeeld van een ‘goed functionerend kind’: een kind dat zich goed gedraagt en wordt voorbereid om een actieve bijdrage te leveren aan onze maatschappij. Een persoonlijkheidsprofiel dat hiervan afwijkt, wordt niet alleen gezien als ‘afwijkend’, maar ook als problematisch. De afwijking vormt aanleiding voor interventie en moet bijgestuurd worden, zodat het alsnog zo goed mogelijk kan voldoen aan het veronderstelde ideaalbeeld.

Daarmee is de HiPIC meer dan alleen een beschrijvend instrument: het is ook een normerend en vormend instrument. Via classificatie, de koppeling met interventie, normatief geladen taalgebruik en visuele vormgeving, reproduceert de test impliciete normen over wat als normaal, gewenst en afwijkend gedrag wordt beschouwd. De test maakt zichtbaar wie en wat afwijkt van de norm, en stuurt kinderen richting een impliciet ideaalbeeld. In die zin heeft

de HiPIC een disciplinerende macht: het stelt een norm, en wat daarvan afwijkt moet worden bijgestuurd (Foucault, 1977).

Conclusie

In deze masterthesis is onderzocht hoe de HiPIC functioneert als een sociaal-technologisch instrument binnen opvoeding, onderwijs en jeugdzorg, en hoe het instrument invloed uitoefent op de manier waarop kinderlijke persoonlijkheid wordt begrepen en gebruikt als uitgangspunt voor handelen. De onderzoeksvraag die centraal stond in dit onderzoek was: *“Hoe functioneert de HiPIC als sociaal-technologisch instrument waarin sociotechnische verbeeldingen, onto-epistemologische uitgangspunten en normatieve verwachtingen samenkomen, en hoe geven deze vorm aan de manier waarop kinderlijke persoonlijkheid in de Nederlandse praktijk wordt geconceptualiseerd, geclassificeerd en gestuurd?”*

De HiPIC wordt gepresenteerd als een wetenschappelijk onderbouwd instrument dat de persoonlijkheid van kinderen tussen de zes en dertien jaar oud objectief kan meten. Onder dit instrument ligt de veronderstelling dat het mogelijk én wenselijk is om de persoonlijkheid van kinderen te meten, zodat op basis daarvan rationele en doelgerichte beslissingen kunnen worden genomen in opvoeding, zorg en onderwijs. Daarmee weerspiegelt en versterkt de test een sociotechnische verbeelding (Jasanoff & Kim, 2015), waarin wetenschappelijke kennis en technologie worden ingezet om de zorg en ondersteuning in de ontwikkeling van kinderen te optimaliseren.

Onto-epistemologisch is de test gebaseerd op de aanname dat persoonlijkheid een intern, stabiel en universeel kenmerk is, dat via standaardisatie en numerieke meting geobjectiveerd kan worden. Door de gedragingen en eigenschappen van kinderen om te zetten naar scores, wordt persoonlijkheid gepresenteerd als een meetbaar object, los van context en relatie. Deze vorm van mechanische objectiviteit verhuult de culturele en sociale keuzes die ten grondslag liggen aan de ontwikkeling van de test (Daston & Galison, 2007). Daarmee maakt de HiPIC persoonlijkheid niet alleen inzichtelijk, maar construeert het persoonlijkheid ook: alleen datgene wat binnen de meetbare dimensies van de test past, wordt als persoonlijkheid beschouwd. Alles wat daarbuiten valt, blijft onzichtbaar en wordt daarmee niet als persoonlijkheid beschouwd.

Tegelijkertijd heeft de test een normatieve werking. Het draagt impliciet een ideaalbeeld uit van het ‘goede kind’: sociaal, zelfstandig, gehoorzaam, emotioneel stabiel en prestatiegericht. Eigenschappen die hiervan afwijken, zoals verlegenheid, impulsiviteit of ongehoorzaamheid, worden geclassificeerd als afwijkend en vormen aanleiding voor interventie. Dit leidt tot pathologiseren van gedrag dat afwijkt van de norm (Conrad, 2005; Liebert, 2014). Deze normatieve werking wordt verder versterkt door de visuele presentatie

van de scores (Perini, 2005; Mößner, 2018), waarbij bepaalde uitkomsten subtiel als wenselijker worden voorgesteld dan andere. De HiPIC beïnvloedt daarmee hoe kinderen worden gezien en begrepen door ouders, leraren, hulpverleners en beleidsmakers. De persoonlijkheidsprofielen die uit de test komen, worden gepresenteerd als uitgangspunt voor pedagogisch handelen, waarbij de individuele en contextuele complexiteit van het kind uit beeld raakt. Kinderen lopen het risico gereduceerd te worden tot de vijf ‘meetbare’ dimensies van de HiPIC en de classificaties die daarbij horen, met als gevolg dat zij door anderen, maar ook door zichzelf steeds meer in termen van deze classificaties worden begrepen. Daarmee zijn de classificaties productief: ze dragen bij aan het vormen van het kind (Hacking, 2006).

De werking van de HiPIC past binnen een toekomstvisie waarin het wenselijk wordt geacht om kinderen zo vroeg mogelijk te meten en te begrijpen, om op basis daarvan optimale beslissingen te nemen over het pedagogisch handelen. De test sluit daarmee aan bij bredere idealen van de verzorgingsstaat, waarin opvoeding en ontwikkeling worden gezien als collectieve verantwoordelijkheden. Vanuit het ‘*in the best interest of the child*’ principe (Archard, 2015) ontstaat een morele plicht om verschillen vroegtijdig te signaleren, zodat passende zorg en begeleiding geboden kunnen worden. De HiPIC legitimeert dit streven door persoonlijkheidsverschillen systematisch meetbaar te maken en te vertalen naar persoonlijkheidsprofielen die richting kunnen geven aan rationele en doelgerichte beslissingen over kinderen, opvoeding en ontwikkeling. Doordat alle kinderen op dezelfde manier worden getest en beoordeeld, wordt gesuggereerd dat de test een eerlijke basis biedt voor besluitvorming. Daarmee wordt de test gepresenteerd als een technologie die eerlijke en gelijke behandeling mogelijk maakt.

Tegelijkertijd sluit de werking van de HiPIC aan bij het meritocratische ideaal, waarin succes wordt toegeschreven aan individuele eigenschappen, zonder rekening te houden met sociale, maatschappelijke of contextuele omstandigheden (Polastri & Truisi, 2017; Mijs & Savage, 2020). Kinderen die afwijken van het wenselijke profiel worden niet begeleid in relatie tot hun context, maar bijgestuurd om te passen binnen het bestaande systeem. Hoewel de test is ontwikkeld met het oog op eerlijkheid en gelijke kansen – en wordt gepresenteerd als een technologie die dit mogelijk maakt – wordt de verantwoordelijkheid voor afwijkend gedrag impliciet bij het kind gelegd, terwijl sociale, systemische en contextuele factoren buiten beeld blijven.

De HiPIC biedt daarmee één manier om naar kinderen te kijken en hun gedrag te duiden. In een tijd waarin beleid en de praktijk steeds meer gestuurd worden door data en evidence-based of -informed werken (Lauteslager, 2009; Gorissen, 2017), is het cruciaal om

kritisch te blijven reflecteren op de instrumenten die vormgeven aan deze praktijken. De testresultaten bieden geen objectieve weergave van de werkelijkheid, maar representeren een specifiek perspectief op kinderlijk gedrag en persoonlijkheid, gebaseerd op normatieve en onto-epistemologische aannames. Doordat de testresultaten worden gepresenteerd als objectief en wetenschappelijk onderbouwd, ontstaat het risico dat alternatieve perspectieven worden gemarginaliseerd. Het is daarom belangrijk om testresultaten te zien als één van de vele mogelijke manieren om gedrag van kinderen te duiden. Daarbij is het van belang om de context in acht te nemen en te erkennen dat gedrag dat afwijkt van de norm niet per definitie problematisch is.

Discussie

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het kader van Science and Technology Studies (STS), dat wetenschap en technologie benadert als sociale praktijken ingebed in culturele, maatschappelijke en politieke contexten (Jasanoff, 2004; Sismondo, 2010). STS hanteert een reflexieve houding: het is eerder een sensitiviteit, een manier van kijken die ruimte laat voor verschillende interpretaties en inzichten (Wagenknecht et al., 2023). Er wordt erkend dat de onderzoeker zelf deel uitmaakt van het betekenisgevingsproces. De interpretaties zijn gevormd door diens kennis en referentiekader. Dit onderzoek biedt een waarheidsgetrouwe weergave van het onderzochte fenomeen, vanuit een specifieke positionering. STS erkent dat andere onderzoekers, vanuit andere perspectieven, mogelijk andere aspecten zouden belichten.

De kracht van dit onderzoek is dat het een ander perspectief biedt op persoonlijkheidstesten voor kinderen, die doorgaans worden beoordeeld op hun psychometrische eigenschappen. Dit onderzoek laat zien hoe tests als de HiPIC bijdragen aan het vormgeven en reproduceren van ideeën over kinderlijke persoonlijkheid en gedrag. Juist omdat zulke instrumenten steeds vaker worden gebruikt in de orthopedagogische praktijk, is het van belang dat gebruikers – zoals professionals, ouders en beleidsmakers – zich er bewust van zijn dat deze instrumenten geen neutrale, objectieve weerspiegeling van de werkelijkheid geven. De test heeft een normatief karakter en de classificaties die daaruit voortkomen kunnen diepgaande consequenties hebben voor kind, ouder en samenleving. Daarmee nodigt dit onderzoek uit tot kritische reflectie op het gebruik van testinstrumenten, en draagt het bij aan het debat over de rol van technologie in de opvoeding van kinderen. Hoewel dit onderzoek zich richt op de HiPIC, zijn de bevindingen ook relevant voor praktijken waarin andere testinstrumenten worden ingezet om kinderen te meten.

Dit onderzoek kent echter ook enkele beperkingen. De analyse is gebaseerd op documenten. Daarmee is het onderzoek beperkt gebleven tot schriftelijke bronnen en biedt het weinig inzicht in de toepassing van de HiPIC in de praktijk. Er is geen informatie verzameld over hoe vaak of op welke manier de test in de praktijk gebruikt wordt, of hoe de test wordt ervaren door professionals, ouders en kinderen. Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de toepassing van de HiPIC in de praktijk. Hoe ervaren professionals de test? Hoe worden resultaten geïnterpreteerd en gebruikt voor beslissingen over diagnostiek en behandeling? En hoe beleven kinderen en ouders het gebruik van dit instrument? Hoewel in dit onderzoek de praktische toepassing van de HiPIC niet is meegenomen, biedt het wel inzicht in de

onvoorziene werking van testinstrumenten als sociaal-technische instrumenten. Daarmee sluit dit onderzoek aan bij de bredere discussie over hoe technologieën zoals tests niet alleen meten, maar ook nieuwe werkelijkheden produceren (Hacking, 2006).

Voor de praktijk wordt aanbevolen om meer aandacht te besteden aan het vergroten van kennis over hoe classificatieprocessen via testinstrumenten verlopen en welke gevolgen deze classificaties kunnen hebben voor kinderen, ouders en professionals. Tests worden vaak ingezet met het oog op ondersteuning, maar niet altijd met kritische reflectie op de normatieve kaders die eraan ten grondslag liggen. Meer kennis en openheid over onderliggende normen en aannames van zulke tests kan ervoor zorgen dat gebruikers zich bewuster worden van de implicaties van testresultaten en classificaties, bijvoorbeeld met betrekking tot verwachtingen of gedragsnormen. Deze bewustwording kan ruimte geven aan een meer kritische omgang met testresultaten waar ruimte is voor context, individuele verschillen en alternatieve perspectieven op ontwikkeling en gedrag.

Literatuurlijst

- Archard, D. (2015). *Children : rights and childhood* (Third edition). Routledge, Taylor & Francis Group.
- Bakker, N. (2005). Geestelijke gezondheid en de medicalisering van de opvoeding in Nederland. *Pedagogiek. Wetenschappelijk forum voor opvoeding, onderwijs en vorming*, 25(1), 10-26.
- Bakker, N. (2015). De identificatie van kinderen met leerproblemen in tijden van expansie van het speciaal onderwijs en vestiging van de academische orthopedagogiek in Nederland (ca. 1945-1965). *Pedagogiek*, 35(1), 21-38. <https://doi.org/10.5117/ped2015.1.nbak>
- Bakker, N., Noordman, J., & Rietveld-Van Wingerden, M. (2023). *Vijf eeuwen opvoeding en onderwijs in Nederland: idee en praktijk sinds de zestiende eeuw* / Nelleke Bakker, Jan Noordman, Marjoke Rietveld-van Wingerden (3e herziene druk). Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum BV.
- Chakravartty, A. (2017). *Scientific realism*. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2017 Edition). Stanford University.
<https://plato.stanford.edu/archives/sum2017/entries/scientific-realism/>
- Conrad P. (2005). The shifting engines of medicalization. *Journal of health and social behavior*, 46(1), 3–14. <https://doi.org/10.1177/002214650504600102>
- COTAN. (2010). *Beoordeling Hiërarchische persoonlijkheidsvragenlijst voor kinderen, (HiPIC)*. Nederlands Instituut van Psychologen. Geraadpleegd op 16 mei 2025, van <https://www-cotandocumentatie-nl/boekingen/b/14581/hierarchische-persoonlijkheidsvragenlijst-voor-kinderen/>

- De Fruyt, F., De Clercq, B., & De Bolle, M. (2016). The Five Factor Model of Personality and Consequential Outcomes in Childhood and Adolescence. In *Oxford University Press eBooks*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199352487.013.6>
- De Fruyt, F., Moriya, J., & Takahashi, Y. (2015). Current Status and Challenges in the Assessment of the Personality Trait Spectrum in Youth. *The Japanese Journal of Personality*, 23(3), 119–130. <https://doi.org/10.2132/personality.23.119>
- Denktank Transformatie Jeugdstelsel & Nederlands Jeugdinstituut. (2014). Beter met minder. In *Beter met Minder*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 9 april 2025, van <https://www.nji.nl/system/files/2021-05/Beter-met-minder.pdf>
- Dudink, S. (1997). *Deugzaam liberalisme. Sociaal-liberalisme in Nederland 1870-1901*. Amsterdam: IISG.
- Evans, S., Firestone, W., Hurlbut, B., Kim, S., Vinsel, L., & Jasanoff, S. (z.d.). *Imagination in Science and Technology*. Program On Science, Technology And Society At The Harvard Kennedy School Of Government. Geraadpleegd op 6 december 2024, van <https://sts.hks.harvard.edu/research/platforms/imaginaries/i.ant/imagination-in-science-and-technology/>
- Evers, A., Sijtsma, K., Lucassen, W & Meijer, R. (2010). The Dutch Review Process for Evaluating the Quality of Psychological Tests: History, Procedure, and Results. *International Journal of Testing*. 10. 295-317. <https://doi.org/10.1080/15305058.2010.518325>
- Eysenck, H. (1992). Four ways five factors are not basic. *Personality And Individual Differences*, 13(6), 667–673. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90237-j](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90237-j)
- Flick, U. (2019). *An Introduction to Qualitative Research*. SAGE Publications Limited.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The Birth of the Prison*. Pantheon.

- Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48(1), 26–34. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.48.1.26>
- Gorissen, W. (2017). *Samen lerend doen wat werkt*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 15 maart 2025, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Samen-lerend-doen-wat-werkt.pdf>
- Hacking, I. (2006). *Making Up People: clinical classifications*. London Review of Books.
- Hacking, I. (2007). Kinds of People: Moving Targets. In Hacking Ian, *Proceedings of the British Academy*, Volume 151, 2006 Lectures. pp. 285-318.
- Hill, P.L., Edmonds, G.W. and Jackson, J.J. (2019), Pathways Linking Childhood Personality to Later Life Outcomes. *Child Dev Perspect*, 13: 116-120. <https://doi.org/10.1111/cdep.12322>
- Hogrefe Uitgevers Bv [Hogrefe]. (z.d.). *HIPIC Hiërarchische persoonlijkheidsvragenlijst voor Kinderen*. Hogrefe. Geraadpleegd op 2 december 2024, van <https://www.hogrefe.com/nl/shop/hipic-hierarchische-persoonlijkheidsvragenlijst-voor-kinderen.html>
- Jablensky, A. (2016). Psychiatric classifications: validity and utility. *World Psychiatry*, 15(1), 26–31. <https://doi.org/10.1002/wps.20284>
- Jasanoff, S. (2004). *States of Knowledge: The Co-production of Science and the Social Order*. (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203413845>
- Jasanoff, S., & Kim, S. (2015). *Dreamscapes of Modernity: Sociotechnical Imaginaries and the Fabrication of Power*. University of Chicago Press.
- John, O. P., & De Fruyt, F. (2015). Education and Social Progress - Framework for the Longitudinal Study of Social and Emotional Skills in Cities. In <https://www.oecd.org/en.html>. Organisation for Economic Co-operation and

- Development [OECD]. Geraadpleegd op 20 januari 2025, van [https://one.oecd.org/document/EDU/CERI/CD\(2015\)13/en/pdf](https://one.oecd.org/document/EDU/CERI/CD(2015)13/en/pdf)
- Jeugdautoriteit. (2023). De stand van de jeugdzorg: hoe staat het met de continuïteit van de jeugdzorg? In *Jeugdautoriteit*. Geraadpleegd op 9 april 2025, van <https://www.jeugdautoriteit.nl/binaries/jeugdautoriteit/documenten/rapporten/2023/06/19/stand-van-de-jeugdzorg/De+stand+van+de+jeugdzorg+2023.pdf>
- Kaplan, R. M., & Saccuzzo, D. P. (2017). *Psychological Testing: Principles, Applications, and Issues* (9de editie). Cengage Learning.
- Kohnstamm, G. A., Halverson, Jr., C. A., Mervielde, I., Havill, V. (1998). *Parental descriptions of child personality: developmental antecedents of the big five?* Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Latour, B. (1987). *Science in action: How to Follow Scientists and Engineers Through Society*. Harvard University Press.
- Lauteslager, M. *Evidence-based of evidence-beest?*. *PSIE* **35**, 136–138 (2009). <https://doi.org/10.1007/BF03080483>
- Law, J. (2004). After method. In *Routledge eBooks*. <https://doi.org/10.4324/9780203481141>
- Lempérière, T. (1995, 21 december). The importance of classifications in psychiatry. *L'Encephale, No 5*, 3–7.
- Liebert, R. (2014). Pathologization. In: Teo, T. (eds) *Encyclopedia of Critical Psychology*. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5583-7_572
- Meerman, S. T., Freedman, J. E., & Batstra, L. (2022). ADHD and reification: Four ways a psychiatric construct is portrayed as a disease. *Frontiers in Psychiatry*, *13*. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.1055328>
- Meijas, U.A., & Couldry, N. (2019). Datafication. *Internet Policy Review*, *8*(4). <https://doi.org/10.14763/2019.4.1428>

- Mervielde, I., & De Fruyt, F. (1999). Construction of the Hierarchical Personality Inventory for Children (HiPIC). *Personality Psychology in Europe. Proceedings of the Eight European Conference on Personality Psychology / Tilburg : Tilburg University Press, 1999*, 107–127.
- Mervielde, I., & De Fruyt, F. (2000). The Big Five personality factors as a model for the structure of children's peer nominations. *European Journal of Personality*, 14(2), 91-106. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0984\(200003/04\)14:2<91::AID-PER356>3.0.CO;2-Z](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0984(200003/04)14:2<91::AID-PER356>3.0.CO;2-Z)
- Mervielde, I., De Fruyt, F., De Clercq, B., HiPIC, HiPIC, & Hiërarchische Persoonlijkheidsvragenlijst voor Kinderen. (2009). *Hiërarchische persoonlijkheidsvragenlijst voor kinderen*.
https://www.hogrefe.com/nl/shop/media/downloads/sample-reports/5701501_InkijkexemplaarHandleiding_Samplepages.pdf
- Mijs, J.J.B. and Savage, M. (2020), Meritocracy, Elitism and Inequality. *The Political Quarterly*, 91: 397-404. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12828>
- Miller, A. S. (2013). *Speculative Grace: Bruno Latour and Object-Oriented Theology* (1ste editie). Fordham University Press. <https://doi.org/10.1515/9780823252244>
- Mößner, N. (2018). *Visual Representations in Science: Concept and Epistemology*. (1ste editie). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315108902>
- Nieweg, E. H. (2005). Wat wij van Jip en Janneke kunnen leren. Over reïficatie (verdinglijking) in de psychiatrie. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 47(10), 0-0.
- Oosterhoff, A., Thompson, T. L., Oenema-Mostert, I., & Minnaert, A. (2021). Meeting ontologies: actor-network theory as part of a methodologically heterogeneous research project. *Studies in Continuing Education*, 43(3), 377–392.
<https://doi.org/10.1080/0158037X.2021.1929144>

- Perini, L. (2005). Visual Representations and Confirmation. *Philosophy Of Science*, 72(5), 913–926. <https://doi.org/10.1086/508949>
- Polastri, M., & Truisi, M. C. (2017). Meritocracy? Ask yourself. *Journal of the Intensive Care Society*, 18(4), 276–278. <https://doi.org/10.1177/1751143717714679>
- Ramaswami, G., Susnjak, T., Mathrani, A. (2023) Use of Predictive Analytics within Learning Analytics Dashboards: A Review of Case Studies. *Tech Know Learn* 28, 959–980. <https://doi.org/10.1007/s10758-022-09613-x>
- Roberts, B. W., Kuncel, N. R., Shiner, R., Caspi, A., & Goldberg, L. R. (2007). The Power of Personality: The Comparative Validity of Personality Traits, Socioeconomic Status, and Cognitive Ability for Predicting Important Life Outcomes. *Perspectives On Psychological Science*, 2(4), 313–345. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6916.2007.00047.x>
- Ruckenstein, M., & Schüll, N. D. (2017). The Datafication of Health. *Annual Review Of Anthropology*, 46(1), 261–278. <https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-102116-041244>
- Saucier, G., & Goldberg, L. R. (1996). The language of personality: Lexical perspectives on the five-factor model. In J. S. Wiggins (Ed.), *The five-factor model of personality: Theoretical perspectives* (pp. 21–50). Guilford Press.
- Scheepers, P., & Tobi, H. (2021). *Onderzoeksmethoden* (tiende druk). Boom.
- Sismondo, S. (2010). *An Introduction to Science and Technology Studies* (2de editie). Wiley-Blackwell.
- Star, S. L., & Griesemer, J. R. (1989). Institutional Ecology, 'Translations' and Boundary Objects: Amateurs and Professionals in Berkeley's Museum of Vertebrate Zoology, 1907-39. *Social Studies of Science*, 19(3), 387–420. <https://doi.org/10.1177/030631289019003001>

- Tuenter, T., Van Den Berg, B., & Bastiaanssen, I. (2021). Effecten van preventie in het jeugdveld. In *NJI*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 5 maart 2025, van <https://www.nji.nl/uploads/2021-06/Effecten-van-preventie-in-het-jeugdveld.pdf>
- Van Aken, M. A. G. (2006). De persoonlijkheid van kinderen: Ontwikkeling en consequenties. *Kind En Adolescent*, 27(4), 129–136.
<https://doi.org/10.1007/BF03060998>
- Van Houten-van den Bosch, E. J., Minnaert, A. E. M. G. & Pijl, S. J. (2008). Meten en vergeten. In E. J. Knorth, H. Nakken, C. E. Oenema-Mostert, A. J. J. M. Ruijsenaars & J. Strijker (Red.), *De ontwikkeling van kinderen met problemen: gewoon anders* (pp. 185-193). Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Van Rooijen, K., Bartelink Cora, & Nederlands Jeugdinstituut [NJI]. (2010). Gebruik van instrumenten in de praktijk. In *Nederlands Jeugdinstituut*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 19 oktober 2024, van https://www.nji.nl/uploads/2021-05/Gebruik_van_instrumenten.pdf
- Vogels, A. G. C. (2008). *The Identification by Dutch Preventive Child Health Care of Children with Psychosocial Problems: Do Short Questionnaires Help?*
- Wagenknecht, A., Wiedmann, A., Wagenknecht, K., & Goll Philipp. (2023, 8 september). *How to do research with Science and Technology Studies?* EASST. Geraadpleegd op 5 februari 2025, van <https://easst.net/easst-review/373/how-to-do-research-with-science-and-technology-studies-workshop-report-on-the-empirical-impact-of-sts/>
- Wittgenstein, Ludwig (1975). *Philosophical remarks*. Chicago: University of Chicago Press.
Edited by Rush Rhees.
- Yin, R. K. (2018). *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. SAGE Publications, Incorporated.